

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การศาสนา, กรม. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๑๔.

กฤษฎาสอนน้อง ในรัชกาลพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศรัฐ. จ.ศ. ๑๑๑๕ (พ.ศ. ๒๒๕๖)
เลขที่ ๓๔ ตู ๑๑๓ ชั้น ๖/๓ มัดที่ ๕. (สมุดไทย)

กฤษฎาสอนน้อง (มีโคลงพาลีสอนน้องต่อท้าย). จ.ศ. ๑๑๑๕ เลขที่ ๓๔ ตู ๑๑๓ ชั้น ๖/๓ มัดที่ ๕.

กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ ของภิกษุอินทและพระยาราชสุภาวดี, กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และวินิจฉัยเรื่องกฤษฎาสอนน้อง พระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สารศึกษา, ๒๕๑๖.

กฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ พระนิพนธ์สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส วินิจฉัยเรื่องกฤษฎาสอนน้อง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และหลักราชการ พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ท., ๒๕๐๘. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พ.ต.อ. (พิเศษ) ทรง บุรานนท์ ณ เมรุวัดยานนาวา วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๐๘.

กาพย์มหาชาติ. พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๓.

กุสุมา รักษมณี. รายงานการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วรรณคดีไทยตามทฤษฎีวรรณคดีสันสกฤต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๓๐.

_____ . ลักษณะเฉพาะของวรรณคดีสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. ใน ๒๐๐ ปี พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. หน้า ๖๓-๓๔. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ประชุมประกาศรัชกาลที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๐๘ - ๒๕๑๑. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๘.

จันทร์จรัญ รัชนี, หม่อมเจ้า. (พ. ๕ ประมวลมารค) แต่งโคลงตำรับประมวลมารค. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา, ๒๕๐๐.

- จันทร์จรรยา รัชณี, หม่อมเจ้า. (พ. ๕ ประมวลสารคดี) (ผู้รวบรวม). นิทานคัทลอส
สุนทรภู่. ๒ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, ๒๕๑๕.
- _____. (ตรวจสอบชำระใหม่และเขียนเพิ่มเติม). นิราศนรินทร์คำโคลงและนิราศปลีก
ย่อย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, ๒๕๑๓.
- _____. ประชมนิราศคำโคลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพิตยา, ๒๕๑๓.
- _____. ประวัติคัทลอสสุนทรภู่. ๒ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: แพรวพิตยา, ๒๕๑๕.
- เจือ สตะเวทิน. สุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๓๐.
- _____. สภาศิตไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุทธินิสารการพิมพ์, ๒๕๑๖.
- เจตนา นาควัชระ. ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล,
๒๕๒๑.
- _____. ทางไปสู่วัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงกมล,
๒๕๒๔.
- _____. แนวทางการประเมินคุณค่าวรรณคดีในวรรณคดีวิจารณ์เยอรมัน ฝรั่งเศส
และ อังกฤษ-อเมริกันในศตวรรษที่ ๒๐. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโครงการ
การตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๓.
- _____. เพื่อความอยู่รอดของมนุษยศาสตร์: รวมบทความทางวิชาการ (๒๕๒๕ -
๒๕๓๒). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- _____. วรรณคดีวิจารณ์และการศึกษาวรรณคดี. วรรณคดี : วรรณไวทยากร. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๔.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์. พระพุทธศาสนาและฐานะของผู้หญิง ใน วารสารธรรมศาสตร์
๑๒ : ๑ (มีนาคม, ๒๕๒๖) : ๑๖๑.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต (ศิริเจริญวิทย์). การศึกษาลิขิตตะเลงพ่ายในแนวสุนทรียศาสตร์.
วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๕.
- _____. ชีวิตประวัติและผลงานของสุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- ชลธีรา สัตยาวัฒนา (กัลล้อยู่). การใช้ภาษา. กรุงเทพมหานคร: เคล็ดไทย, ๒๕๑๓.
- _____. ผจญภัยร้อยเรียง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปลาตะเพียน, ๒๕๓๐.
- _____. เบิกฟ้าวรรณกรรม ๒. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นวลจันทร์, ๒๕๒๕.
- _____. วรรณคดีของปวงชน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๓.

- ณัฐวดี สุธงส์สงคราม. พระประวัติและพระนิพนธ์ของสมเด็จพระ
 ปรมาธิบดีศรีโนรส. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.
- ดำรงราชานภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. "คานา". ใน นิราศเมืองเทศ. หน้า (๑) - (๒).
 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๕๖๒.
- _____. ชีวิตและงานของสุนทรภู่. กรุงเทพมหานคร: บรรณาการ, ๒๕๑๕.
- _____. คานาและครือเทมา. กรุงเทพมหานคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๘.
- _____. เพลงยาวกลบทกลอักษร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไท, ๒๕๖๕.
- ดวงมน จิตรจางค์ (ปริบุญณะ). ความงามในทิวาทศมาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖.
- _____. สุนทรียภาพในภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, ๒๕๒๓.
- _____. หลังม่านวรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทียนวรรณ, ๒๕๒๘.
- เดชาดิศร, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. ประชุมโคลงโลกนิติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
 ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๑๑.
- ตรีศิลป์ บุญจรรยา. วรรณกรรมประเภทกลอนสุภาพกลาง : การศึกษาเชิงวิเคราะห์.
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐.
- ทิพากรวงศ์, เจ้าพระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๒, กรุงเทพ
 มหานคร: องค์การค้าคุรุสภา, ๒๕๐๕.
- เทพเวที, พระ. (ประยูร ปยุตโต). พุทธธรรม. ฉบับพิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพมหานคร:
 มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.
- เทพ สุนทรสารทูล. ชีวิตประวัติพระสุนทรโวหาร. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,
 ๒๕๓๓.
- ธนิศ อยู่โพธิ์. (เรียบเรียง). ศิลปะคอนราหรือคู่มือนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพมหานคร:
 ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิวิล, ๒๕๑๖. (พิมพ์ในงานฉลองพระชนมายุครบ ๕ รอบ พระ
 เจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร ณ วันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๑๖)
- ธนู บุญรัตนพันธุ์. (ผู้ปริวรรตและค้นคว้า). กุศณัฐสนนึ่งค่างกลอนฉบับชาวบ้านเมือง
 เพชรบุรี ใน วรรณกรรมปริบท ๔ เรื่อง. เพชรบุรี: ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนา
 วัฒนธรรมไทย วิทยาลัยเพชรบุรี, ๒๕๒๓.
- ธรรมมิกมณฑ์, หลวง. (ถึก จิตรกถึก) ประชุมคานา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนัก
 ทำเนียบนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔.

- ภาพ อัสวรั้งชี่กุล. การศึกษาเรื่องมหากาพย์ที่ปรากฏในวรรณคดีไทย. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.
- นราธิปพงศ์ประพันธ์, พระเจ้าวรวงศ์เธอ, ข้อคิดเกี่ยวกับภาษาและวรรณคดี. กรุงเทพฯ
มหานคร: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.
- นริศรานันต์ดิวงค์, สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และ ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระ
ยา. สำนัสมเด็จ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพรวพทยา, ๒๕๑๓.
- นางนงมาศ หรือ ศรัยภัทวศรีจุฬาลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร,
๒๕๑๓.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. ปากไก่และใบเรือ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๓.
_____. สุนทรภู่:มหากวีกระดุมพี ใน "สุนทรภู่" ๓ โลกและสังคม. กรุงเทพฯ
มหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๒๘. (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ "๒๐๐
ปี สุนทรภู่")
- นิยะดา เหล่าสุนทร. โคลงโลกนิติ: การศึกษาที่มา. กรุงเทพมหานคร: สภาวิจัยแห่งชาติ,
๒๕๒๘. (อัสสาเนา)
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. ข้อสังเกตเกี่ยวกับความเป็นมาของการละครไทยและการ
ปรับปรุง ใน วารสารธรรมศาสตร์ ฉบับพิเศษ นาฏศิลป์และดนตรีไทย. หน้า
๑๖๐ - ๑๘๙. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๖.
- _____. วิเคราะห์วรรณคดีไทย. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราฯ สมาคมสังคม
ศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๓.
- _____. แฉนวนวรรณกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ่านไทย, ๒๕๒๘.
- _____. หัวใจของวรรณคดีไทย ใน วรรณคดี : วรรณไวทยาการ. กรุงเทพมหานคร:
โครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘.
- ปรมาณูชิตีโนรส, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ. ลิลิตตะเลงพ่าย. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๘.
- ประชุมเพลงยาวฉบับหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๗.
- ประชุมศิลาจารึกภาคที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๐๘.
- ประณม ก กา ประณม ก กา หัดอ่าน ปฐมมลา อักษรนิติ แบบเรียนหนังสือไทย. กรุงเทพฯ
มหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๓.

ประเสริฐ ๗ นคร. (เรียบเรียงเป็นภาษาปัจจุบัน) มังรายศาสตร์. กรุงเทพมหานคร:
ป.ท.ท., ๒๕๑๔. (พิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ หลวงโศทรกิตยานุพัทธ์
(อาสา โศทรกิตย) ๗ เมรุวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน อาทิตย์ที่ ๕ เมษายน
๒๕๑๔)

ปัญญาสชาดก ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. ๒ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณา
การ, ๒๕๔๔.

ปาริชาติ นนทกานันท์. แนวความคิดเกี่ยวกับสตรีในพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

เป็รื่อง ๗ นคร. ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทย
วัฒนาพานิช, ๒๕๑๕.

_____. ภาษาและวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รวมสาส์น, ๒๕๑๕.

พระคลัง, เจ้าพระยา. วรรณคดีเจ้าพระยาพระคลัง (หน). กรุงเทพมหานคร: องค์การ
คำครุสภา, ๒๕๐๗.

พระสุตตันตปิฎกและอรรถกถา แปล) ขุททกนิกายชาดก. เล่ม ๓ ภาคที่ ๔ และ เล่ม ๔ ภาค
ที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามงกุฎราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

พັນนี อัยราชวัช. จริยศึกษาของสตรีไทยในสภาพสังคมหญิงค้ำทอลอน. วิทยานิพนธ์ปริญญามหา
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๑.

พิทยาลงกรณ์, พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่น. นิทานเวตาล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปา
บรรณาการ, ๒๕๑๕.

_____. ผสมผสาน. ชุดที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เกษมบรรณกิจ, ๒๕๐๕.

_____. ภาคผนวกสามกรุง ใน สามกรุง . กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา,
๒๕๑๑.

พุทธเลิศหล้านภาลัย, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปา
บรรณาการ, ๒๕๑๓.

_____. รามเกียรติ์. ๓ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครุสภา, ๒๕๑๐.

_____. อิเหนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๑๐.

พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก, พระบาทสมเด็จพระ. บทละครเรื่องรามเกียรติ์. ๒ เล่ม. กรุงเทพ
มหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๑๐.

- วอลเตอร์ เอฟ เวลลา. แผ่นดินพระนั่งเกล้า. แปลโดย นิจุ ทองโสภิต. กรุงเทพมหานคร: สมาคมสังคมนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๕.
- วัฒนา เอื้อศิลามงคล. เสาวรจันในวรรณคดีนิทานสมัยอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๘.
- วาคัญะ. อสังการศาสตร์ ของวาคัญ. แปลโดย บ.ส. ศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.,ม.ป.ป. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานสถาปนากิจศพคุณหญิงรวิ เกษตรหิรัญรักษ์ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๐๕)
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๑๕
- ศักดิ์ศรี เข้มนัดดา. กฤษฎาสอนน้องมาจากไหน ใน ภาษาและวรรณคดีไทย ๒:๒ (สิงหาคม, ๒๕๐๘): ๕๑.
- ศิลปากร, กรม. จันทะโครบ. กรุงเทพมหานคร: องค์การคำครสภา, ๒๕๐๕.
- ____. บทละครเรื่องพระมะเหลเถไถ อู่อุทรร้อยเรื่อง ระเด่นลิ้นไค กลอนเพลงยาวเรื่อง หม่อมเป็ดสวรรค์ พระอาการประชวรของกรมหมื่นอับสรสุคาเทพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสริมวิทย์บรรณาการ, ๒๕๑๖.
- ____. วรรณกรรมสมัยอยุธยา. ๓ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร, ๒๕๓๑.
- ____. เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๑๐.
- ____. ประชุมสุภาษิตฉบับหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผ่านฟ้าพิทยา, ๒๕๐๘.
- ศุภร บุนนาค และ สूरียา รัตนกุล. สุนทรียภาพจากเจ้าฟ้าธรรมธิเบศร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๑๓.
- สถิตย์ เสมานิล. ภูไทกันแน่ ใน วารสารสมุดไทย ๑ (มิถุนายน, ๒๕๑๓) : ๑ - ๒๒ และ ๒ (กรกฎาคม, ๒๕๑๓) : ๒.
- สนิท สมัยครกาล. มีเงินกันบ้างน้อง มีทองกันบ้างพี่:ระบบครอบครัวและเครือญาติของไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณกิจ, ๒๕๑๕.
- สมบัติ จันทรวงศ์. โลกทัศน์ของสุนทรภู่ ใน "สุนทรภู่" คุโลกและสังคม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๒๕. (ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ "๒๐๐ ปี สุนทรภู่")

- สมบัติ จันทรวงศ์ และรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ (บรรณาธิการ). รักเมืองไทย ภาคปรัชญา และการเมืองในวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘.
- สกุณา สุจฉายา. เพลงปกาเกอญอ : บทเพลงแห่งภูมิภาคของชาวบ้านไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.
- สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา. ธรรมชาติในนิราศไทย : จากบทพิลาปรำรักถึงบทพินิจปรัชญา ใน ภาษาและวรรณกรรมไทย ๒ : ๑ (เมษายน, ๒๕๒๘) : ๓๕-๘๕.
- สุพจน์ แจ็งเร็ว. นางนพมาศ : เรื่องจริงหรืออิงนิยาย ใน ไฉนนางนพมาศ ไฉนเมียอยุธยา กระทั่งสมัยสุโขทัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๓๐.
- สุมาลี กิยะกุล. สมุทรโฆษคำฉันท์ ส่วนที่แต่งสมัยกรุงศรีอยุธยา : การวิเคราะห์และวิจารณ์เชิงประวัติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๘.
- สุวรรณา เกรียงไกรเพชร. พระอภัยมณี : การศึกษาในเชิงวรรณคดีวิจารณ์. กรุงเทพมหานคร: สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, ๒๕๑๘.
- สุภัคลักษณ์ (นามแฝง). กฤษณาอสนี. "คำปรารภ". กรุงเทพมหานคร: สำนักหอสมุดกลาง ๐๘, ๒๕๑๘.
- สุนทรภู่ (พระสุนทรโวหาร). พระอภัยมณีคำกลอน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๐๘.
- สิริมา เจนจิตมั่น. การศึกษาเชิงวิเคราะห์วรรณกรรมคำสอนประเภทกลอนเพลงยาวในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- เสวีร์โยโกเศศ (พระยาอนุমানราชธนะ). กามนิล (แปล) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๑๑.
- _____ . การศึกษาวรรณคดีแห่งวรรณศิลป์. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๐๗.
- _____ . รสวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๕.
- _____ . เล่าเรื่องในไตรภูมิ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๑๘.
- _____ . (แปล) หิโชนเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๐๗.
- _____ . เรื่องในวงวรรณคดี ใน วงวรรณคดี (กัณยาน, ๒๕๕๕).

เสวียรโกเศศ และ นาคะประทีป (พระยาอนุমানราชธนะและพระสารประเสริฐ). ประชุม
เรื่องพระรามและแง่คิดจากวรรณคดี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บรรณาคาร,
๒๕๑๖.

อดิน รพีพัฒน์,ม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ : พ.ศ. ๒๒๒๕-๒๔๑๖. กรุงเทพ
มหานคร: มลนิธิโครงการตำราฯ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๒๑.

อุปกิตศิลปสาร, พระยา. รสแห่งกวีนิพนธ์ ใน ชุมชนนิพนธ์ อ.น.ก. กรุงเทพมหานคร:
องค์การคำครุสภา, ๒๕๐๗.

ภาษาอังกฤษ

Froster, E.M. Aspects of the Novel. London: Edward Arnold
< Publishers > Ltd., 1963.

Wellek, Rene and Warren, Austin. Theory of Literature. London: Cox
& Wyman Ltd., 1970.

Wilson, H.H. Meghaduta of Kalidasa. Varanasi: Chawkhomb
Publication, 1961.

ภาคผนวก

หมู่ จันท์ (สุภาชิต)
ชื่อ กฤษฎาสอน้อง ในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศรฐ จ.ศ. ๑๑๑๔
(พ.ศ. ๒๒๗๖) จบบริบูรณ์
เลขที่ ๗๕ ตั้ ๑๑๓ ชั้น ๖/๓ มัดที่ ๔
ประวัติ ได้มาจากกรมเลขาธิการ คณะรัฐมนตรี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ อักษรไทย เส้นรงค์

ขอมวายุกรเกษกฤษฎาง	(ค)ชดันทะวราง
บรมไตรยรัตโน	
พระสยามภะนตะโม	(มหัน)ตะนาโถ
ภูิลกคณัตยไตรย	
ปองโปรดชคะสรตวะสบไสมย	เมื่อไมควาไลย
ประลาศบองเบญจมาलय	
สุดตันปฏิภคชฐาน	โลกกุดะมาจารย์
จนันพิติมักผล	
เผดจบาปบันเทาทจ\ขชล	อวยสภมมงคล
คณาดีเรกคงตรง	
อสิตอิษฏารยสงฆ	สาไทยมตีทรง
วิสทอศีลสังวรรม	
บริยรัชพระลาชณสโมชร	มโนชาทร
จ้สองจ้สร้างราคิน	
เสรจวายุคีโรตะมาจัน	สวามสวัศฎิคำมลิน
อามะเรศอิศโรราเซนทร	
สวามพระพรณราชนาเคนทร	ไสไมสุริยเยนทร
เชษฐวยบาบตีอันณราย	
ขอแกลงแต่เบืองบรราย	ประสมตนปลาย
เบนบดสโลกกลาวกลอน	

มิกระษัตริย์องค์หนึ่งบวร	ทรงนามภูธร
พรหมทัตที่ราชันทร	
วิชาชานาถอุทลิลป	เบนสาอริน
พิณาศด้วยฤทธิรงค์	
กำมสิทธิสมบัติเอกองค	เสวยศุขยมพงษ์
พิพิทโกไคยสุญ	
เนาในกรุงราชประยรร	โดยนามอ่อนกน
ภารานศรีโสพนะ	
กำแพงป้อมก่อเปนกล	เสมามณฑล
มิลองหีบยื่นเรียงรัน	
เชิงเทินเทียมสิงขรบัน	หอทางนางจรัน
บันคคักทะถงสายสินธุ	
แสนสนคเอกเอียมเมืองอินทร	มาตยาพลณริน
สพรั่งสรรพอมเนองันตะ	
แสะสารสนธรเบนัน	รถรัตนภาพร
ยิงเทพอะลงกฏกาญจโนดาแก้ง	
เหมหวงสิงหาคบันเซริง	ฉลุฉลักขันเชิง
รุจเรดด้วยรงรจนา	
มิมีงมะเทศริสมยา	นามชื่อบุชบา
ทรงลักษณลาสาวสวรร	
บวงสนมณันคหมินทกพัน	พิศเพียงสาวสวรรค
สงุรงคนาญจามรินทร	
เฝ้าแหนเปนประคิทธิ	ทิวารศตริน
พรั่งพรอมประจำจับงาน	
สมเดจพรหมทัตมัทบาล	เสวยแสนสฤงสาร
ธิดีเทียมเทวา	
มิหน่อสองราชทิดา	ธรงเบญกัลยา
เขาวรอยอดยิงกระษัตริ	

ท้าวสงวนจตุรงค์	เนาวะรัตประไพศรี
แหวทลอมด้วยแสนจตุรงค์	
หมนางนึ่งเฟากรกง	กะนอมอรองค
ทก้วยบเวณเวลา	
แมนมาทเทเวชวิทธยา	ทรงคะสุรา
บมีอาจเออิมคัคคม	
สองนารฎพินคาอคม	มิชัฒษาสม
ควนคจพิงพิศใหม่	
สมเดจบิเดเรศฤทธิไกรย	ทงเสนาใน
รจรังโรงราชพิทธิ	
สุกวารไชยฤกษมะหุชฎิ	ชุมมจมนตรี
วิวาหะการมิงมง	
อะภิเศกทีดาสององค	กับราชณพงช
เวณวรสุมบัคคังคาม	

๒๘ กล้าวเรอึงนางกระษัตริ ทงสองศรีสวัศ สรยวงชธรงนาม นาง
 แก้วกฤษณา แหงเนือยวะราม เจ็ดโถมเจลิหมกาม กาดัดโลกีย
 บันญาเบรมปราช มิทังมรยาท จันเชิงภาทิ รุรอบขอบพิศ กิจ
 การกระษัตริ ประณีบัคสวามี สีสวดีราชา
 บาเรอหะเชอภักตร อยุรวมรศรีก รมเยศบิรดา หอนไหเคยิตบึง
 เทากึงเกชา แหงพระภักดา ประโลมสมสอง
 มหากระษัตริ เสวยศขุโสมนัส ประเวศเรอินทอง บันทมทิพอาศ
 อลงกฎกระหนกรอง สนมนางเนอึงนอง ลอบลอมชายชวา
 พระขนิษฐนารี พระนามเทวี ชื่อจรับประกา คจสาวโสฬศ
 แหงองคลงมา ธรงพระเยาวรา นิมนเอนิถามล
 มิพรรฎาเคยิว บโคกลมเกลยิว ราชรางกามกล เนาในปรางมาศ
 เอกากังวน พระไทยทขทน ทเวทเศราเดอิตดาล
 ฎามเสวยโภชนา เสวยชลธारा เทบไหเลงลาญ สวาดคินเคยิว
 เบลยิวเบลาสงสาร เข้าคาราการ เพยงสินสุสกล

วันนึ่งกัลญา สระสรงคงคา ลูบไลรสุนทร ทรงทิพอาภรณ์ พิจิตเสดจะ
 (คล) ยังทองไพรยล นางแก้วกฤษณา
 นอมเกล้าไอนองค ถวายบังคมบง กุฎบาทพิยา ส่วนพระพินาง
 เหนนาภูษนิษฐา มิเสาวะนิบรา ไสถอยถามพลัน
 อาครุระนองรัก แดกอธวรภักตระ ผองแพวเจียรจันทร บัคนิเบนโจน
 เหนเศราไสกสัน พระวรวจวิพรร นิมนนวนหมองหมาย
 พระชนิษฐานารีย รับราชเสาวะนิ ทูลถอยแถวาง พิเอย์ตัวนอง
 บมิสิ่งสบาย มิแต่ความอาย คิตของอุรา
 ความไสกแสนเขน ตายคิกว่าเบน อยู่โยอกอา มิพัวผู้เคียว คุจ
 แก้วดวงตา ความถาแลมา ตัดมิงไมตรี
 บุณนองนอยนัก พัวไมรวมรัก ผลักหนาหนายหนี ทิงควางรางไวย
 ไทอายอปรี่ คิตแคนบัตศรี สุตทิวเจอร์จา
 ไมขอบ้อชาไส อยู่ไกลเหมือนไกล สุดมงสุธา ไมทอคทฤษฎี
 โดยทางเสنها ไมทรงกรุณา สวางรอนจาบัลย
 ทามคาสวามิ ประดิพัคยินดี ดินโดยควยกัน ศุขรมสำเร็จ สำ
 รวลแคยัน ยอมนากิจอัน อามฤตียมภล
 นองอาพันนัก เสียชาติมัสัก สมบัติบริยบุรณ ตลาหึงขวงขัว พัว
 ไมอนุกล รางไวยอาคน เคอิคอรอนราเขน
 นองไนใจนัก มิพัวหมรัก แคนขาโครเทน ในทรวงแสปรอน
 รอนยิงไฟเขน กามโหจาเปน วิโยคเองค
 พระพิเนียร่ทุข เสวยแสนเกษมศุข ประกฎียิงยง สมบุณญา
 คุจเทพันจง เนาแนบทรวงทรง รักหอรอมหีธาไทย
 พิไคคัมเวตร กฤตยาวิเสด สาตราคมโครย ประสิทธิประสาตร
 ประสงจใจย ไทชายพิศิหม รักโครเมามัว
 นางแก้วกฤษณา พังนองพจนา คคอยบิกหัว ตรัดทามวายา สิ่ง
 พิกลัว มลตรคนเมวมัว มิไชคุณเรา
 เราเบนกระษัตริ ขอบแต่ภักติ โดยเลศล้าเนา กิริยาอ้อชาไส
 กิจการแหงเรา ประดิบัคันเทา ทขไสกสวามิ

เสทอยาย่า แมนประสิทธิ์ทำ ไทดินยินดี ทูบโสภปลันจาง
ราชรางหน้ายหนี รักควัยไมตรี ตาบเทววันตาย

ช่างแหลนจจุด ขอยทางไทยยุค อย่าความคิดหม้าย คอยลุปตระ
โถม คอยโลมให้สบาย จักคอยผันผาย คินเตาโดยถวิน

โคโมนานา ระเบิดโบทยา งอกแนมแผนดิน ไครทอนคมเขา ขึ้น
ไหว้วกั้น ผิดริตระบิน แต่เบื่องโปรธา

พิจักษนารฎ เบนวระโอวาท จำไวเยาวมาล เจาจักรักชาย
ชมขึ้นหิงนาน หมิวไทราคาญ วิโยกเจียรไกล

สุดแต่ความสัตร กับทางประนียด ไทชอบน้ำใจ อิกทงงถอยค่า
อัดชาอาไส สิ่งนิตรามไว จำไวเจริญศรี

นามชื้อบุรุษ เบนบินมังกู เกิวเกลากระษัตรี ดุจดวงเพชรัด
พล้อยวงแหวนดี จักหาสวามี ยากนักควนสงวน

ทามดากษัตรี เบนสาวกดี ปากคนเสสวน จักอูเป็นใหม่ ใน
พนสำรวญ ประพทอโดยควน คิตยากนักหน้า

แมนชายรูปชัว งุนโงคืองัว ไมรูวิชา ครันเป็นสวามี มิคุดอกา
อาจคุมรักษา ทูบโสภไพไพ

อยาเยยงหญิงชัว ไมรูคณัว ไมสงวนน้ำใจ ลินลมขมเหง ล้อ
เลียนโยไพ ต่อหน้าปราไส ลับหลังนินทา

คอยขอฝัวผิด เกบไวจาจิตร พุดเลนเจรจา ประมาตไมกลัว หัว
ร้อรร่า ไมยกน่านา การกนกันนอน

วากลาวมักฟัง เหมิดเมินผินหลัง บยันคำชร วาไดวาดวัย
ไมท่อง่องอน เบนหญิงสรวอน ผิดจริตตนเอง

ไมเกรงผชาย ปากกล้าทาทาย เจรจาจงทอง ฝัววาคำหนึ่ง
ไปไดถึงสอง ไมควนครอง ราชรางหางไกล

อยาเยยงหญิงโจด มักหิงมักโกรด วิวาทครุนไปย การเรอินการ
เยา ไมเอาใจใส สติงริงใหม่ สาร์บักษัตรี

แมนจักบักเกบ ตัดเสยิวจ่เยบ เนินข้าเป็นนี้ ยกในมาตั้ง นัง
กมสำลี ไมชักสักทือ พุดชริกขิกหัว

บริโภคโภชนา ค่าเช่าเวลา ไชยชายเบนคร้ว กล้วยโถจอกจากร
 ทาไชการตัว ลโวไหว้ว ราชับตั้งวาง
 แยกไปยไทมา เบนถือทักหา เจรจาขัดขวาง กลัวเปลือง
 หมากพลู คุตต้าวพลาบ นังเถียงเอียงคาง อัดอัดขี้ใจ
 อยาเยียงหญิงباب เห็นเพลินโลบลภาพ โลกิวิโส ความอายุไม
 คืด คืดแตสนุกใจ ไมเกรงโกยไฟ อาคณาสวามี
 เสงยิมตัวต่อหน้า ครั้นเมื่อลับตา ท้าการอัปรี เมนนั่งหันหลอด
 สอดตาคอยทื่อ วางรวิงจับหวือ หวังหาแตสบาย
 กระทบทกจับจับ ตื่นเยยิบพริบ ฟังเสียงผู้ชาย ตามงพุงกะสวย
 หลุดหลนลงทราย ไมคืดความอายุ ปากคนหย่อยัน
 แงอนชรอนช หนีให้ัวร์ แยกคายคมสัน ต่อน้าวาฟัง ลัลหลัง
 ดึงดัน เรเลากลาวขวัน กลับตัวเบนดิ
 พ่อผู้แม่ผู้ บิดเกรงกลัว ถอยค้ายัย ฟินองเพอินบาน พานดา
 พานติ ไมมิไมตรี รوبرักสักคน
 แหวนทองเงินตรา แพรพรรณผินมา ชรอนไวแกตน หนีให้ัวร์เท
 ทำเป็นเลทะเลกล หนีงอยางนิคล ซาดิช่วงหินา
 หนีเป็นโทษ จักถอยประโยช ยดศึกเสนาหา ภูตพรายบเกรง ฝิ
 ส่างนินทา เทเวทอะสุรา คุ้มินทินแคลน

๑๖	ตัวเจ้าคือนางเมอิ่งแมน	สุดสิ้นดินแดน
	จเปรยิบก็ยากถึงสอง	
	เปนหน่อกระษัตริครอบครอง	สมบัติเนอิ่งนอง
	อะเนกแสนสาวสนม	
	ประพฤทธิโดยชอบสบสม	รักวงชอคม
	แลรักพระสระริอาตมา	
	รักทั้งเกรยัญยศกระษัตรา	รักความสัตยะ
	เอาเยียงชายจามจूरिय	
	เปนสัตวตระกูลชาคอันดิ	โลมามากมิ
	ประดับคงามเรอิ่งรอง	

บนนั้นละออละเอยิดไยยอง	ละเสนละเสนคือทอง
แลหล่อมประพรายเปนมเลง	
แมนของขั้คปาขั้คแซรง	จปลาโดยแรง
เกรงชนจำขาดเสียดาย	
สูญเสียวชีวิตรวดวาย	หมีโหนสลาย
ก็ความโหดสังตะยา	
เจ้าจงมิจิตรสะเนหา	ในพระพรฤา
อย่าให้เหนโทษทั้งหล้าย	
รักดวงวงตัวกลัววาย	กันความระคาย
ที่อทาวจักแห่งสงไสย	
เข้าร่อยพันยงศไกร	กินหากสิ้นไปย
กินแห่งบรสิ้นสูญ	
สังนี้เจ้าจงอะนกุล	จำไวเบนมุล
จะมีพระเกยฎีกฤษฎี	
เกิดในอะพิชาติกะษัตรี	สูญเสียวชีวิต
อย่าเสียสังตะยาแห่งตน	
ไว้ความสรรเสริญชาผล	แต่แผนยวดล
ตราบเทาเทวะโลกยถาษา	
ความสัตย์เป็นศักดิ์เสนาหา	อัคราภิรียา
เป็นสงส์วส์ดีวรกาย	
พระบนิษฐาจักรองใจชาย	หมีโหมองหม้าย
มโนพิรมเปรมปรี	
จรงพระจริตสวามี	หิธาไทยทิบดี
จชอบสิ่งโดยโดยตาม	
อย่าทำกระสัักหยาบหยาม	บิณถอยทางความ
จ้เคอิจจคิดเคยิดขัง	
เขาเยนเข้าเฝ้าผายหลง	ตรับไสตรร์วัง
เกลอิกตรัดนกิจสิ่งโดย	

ทลถอยอ่อนหวานขานไชย	จงชอบชาไสย
สมเด็จพิตรณเรนสรย	
ความจริงจึงแสดงโดยมล	อยานำเทจตุล
จะเสี่ยพระยาศรีวิวงษ	
หนึ่งรักชีวิตโรจนจง	เสมอทวารักกองค
อยาทอয়াไสกสิ่งโดย	
เมื่อมีทุระทุกระไทย	รวมทุภูวะไย
อยายคนเกษเกลสกาย	
เมื่อทรงประชวนไมสบาย	แนวนงงไกลกาย
ทลปลอบโหเสว้ยชิงยา	
ออยเออยมประนินศรัทษา	ถ่มมอดบาทา
คอยคอยก่อไคยแรงรม	
จักปลมพระไทยชื่นชม	ถาเคลอิมบันทม
ไสยาคยayangเดินดั่ง	
ถาศันตัง ไสตรสดับฟัง	รไวร่ววัง
จตรศจไซ้โดยควน	
แทนประทมกฤษฎางอย่างกระบวร	ทื่อสงไมควน
จเออีบจยิบสัง โดย	
มาทวามทื่อเสดจไปย	อยาทาทงใจย
เกลอิกรจเคยิตเกยิตกล	
หนึ่งเบนโทษานศผล	จล่องลามเลน
ไซเซ็งจรัตกษตรี	
เขาค้าอย่าเกรงสวามี	สงวนรักจงด
จรงสิงสบายหมีสบาย	
ยามทาวสระสงสกลกาย	พระไทยสบาย
บันทมในหองรโทดาน	
ทรงพระเสสวันสำราญ	นอมนั่งกฤษฎาน
บั้งคมายคันทบาทา	

ทูลแถลงประโลมเสนาหา อยาแสง เกยคักะษัตริ	ประณิบัติพรภูจางขอบพิรมยถาดิ ตามการกามิ
มโนมะนัศสมสอง	
กอรคอยถันอมตระกอง	โดยเลศลันอง
ทานุกผตะดุงเจมิใจ	
ยามรอนกระหายหิภาไทย	ถือพัชนีไกว
จโลจะลอบบองค	
ถามิพระราชประสง	สวาสนมโดจง
นยาตอयाไคบัคขวาง	
เมื่อเสด็จสถิตแทบปฤษฎางค	เมินเนตรทางความ
เบนทอประงอนทวงหิง	
แมนไปยสุคดมุงราพิง	จ้ทรงคานิง
นุเวศการเคี้ยสบาย	
คัจฉานองเนอิ่งไหลยหลาย	ลนแทรกแพรงพราย
ปริมบางแลหอยโตรกธาร	
มัศยาเพลินขึ้นเขยส์นาม	แกกหวายวิศฎาน
เดินตามกระแสะสายสินธ	
สุคการกำเรียวาริน	ยอมแหงโดยถะวิน
วิบัคลงสสมทไทย	
บุรุษท้าวโลกยสบไสมย	บันเทิงอาไลย
กระกิดิกามบนบอง	
ครันคลาयरศษาสมสอง	คือสินธุนอง
แลเลอินลงโอมอารีย	
ชื้อวานาจิตรสวามิ	ทอนจากกระษัตริ
ซึ่งรุในการกิริยา	
พระแขไปยแสงไสกะนา	มิดวงคารา
ประดับคพรมพรายไผยม	
กระสัตรเสวยแสนศุขไสม	มะนัศลิมโลม
ค้อยสาวสร้างคนองเนอิ่ง	

อโยคานลาเอียง เคียงจัน	แมนมิ ไทคทัน
ขวยทลทเลาออนวอน	
ผัดปลั้งครึ่งหนึ่งผั้นผอน	ถึงสองสังสร
ถึงสามกัตาม ไทชา	
หนึ่งจงครษ์เตอนัพพะกะกา	แตงวระ โภชนา
เครื่องวัวขัวเจียวบันจง	
จัดใส่สุพรรณพะภาชณะทรง	จารแก้ว เบญจรงค์
จอกจานสุวรรณอันควน	
ตักแต่งตามราชกระบวณ	บังคม เชื้อชวณ
พระองค์ให้เสวยเบรมปรี	
เพียมเฝ้าแทบบาทบาศรี	สิง โดยยสวามิ
จะชอบพระ โอิชรรุอดม	
คือสมมัน เปรยวหวานขม	กำหนดอารมณะ
บารงให้ชอบพระ ไทย	
นำสงนาเสวยสุทะใสรย	กล้าวลินมาไล
มาลียสคนณะกำจอร	
โชมพิตรภูษาอะลงการ	สารัมหิตอน
จาเรญอบจรงจรงูใจ	
เพลาลองแสงพระณะงัย	ยามยามอง ไชย
ประจันเวศวังสถาน	
เจาจตักเตอนพนักงาน	แตงหอมมะ เทวลาญ
แลแทนทพินทรารมย	
บพระวิสุตชนิพรหม	ชะ เนยหนนบันทม
ตั้งวายุวิจิตรจวงควน	
ผกมงมานแพรพระชะบวณ	ประดับดอกกราควน
มิลียจาปาอาเกยริ	
หอยหอยโคมแก้ว โคมเวยนิ	จุดตามรูปเทียน
ประทีบประเทืองฉัชะวาท	

ยามเสด็จยุระยาตรสถสถาน	ถนอมนารฎกบาล
จงขอบมโนชาธวร	
สารับบรมองค์ศวร	สุทธะรินหอมชะจอร
โลมลวระบาททั้งสอง	
เขตควยพัตรายืนผอง	หมคมุนทิลอง
อัญเชิญยังแทนทองผจง	
เมื่อเสด็จสถิตอาศิงอิงค	พระภักตระดุงบง
กษมาศแลบาลเพรดพราย	
ทรงพระเสสวนสบาย	กอรเกยิวเกยกาย
ตระโหมบันธมแนวนาง	
ประดัดประธมปานกลาง	ทิวสุตสีทธินาง
ณคราะจงขอบเชิงกาม	
เสจรสองสันโยชฌายาม	แนบทั้งประนาม
อयाเคลิมหลับกอนสวามิ	
ไททาวบันธมกะเขมศรี	ประดัดพัชวี
ระวังเรียดโรยไพพาล	
เมื่อยามอะรุธราตรีการ	เงาจงจากสถาร
สังสาวชาวเวนชายขวา	
เตรยิมเครื่องสำอางโอชฐา	สุวัรรณะเตาทาธา
แลไม้ชำระพระทนต์	
ทั้งพานพระศรีสุภผล	ถว้ายปี่ภูวะดล
เมอเสด็จจากแท่นบันธม	
ประดัดโดยกัจะอะนุกรม	เปนการอุดม
วิไลยสารับกระษัตริ	
หนึ่งเมือพระราชสวามิ	เสด็จโดยวิกิ
กริธาจัตรงคเสนา	
ตามเสด็จสมเด็จพรฎา	ธรงคชะโอพา
กระโจมมีม่านหน้าหลัง	

เบนท้อบุดปองกำบัง	อยาแวกมานวัง
เยยิมักตรระทอดเนตรพิศพล	
พิศพวกทวยราชฎรริมถะน	ไปคอนเกตน
เบนนางกษัตริชิตยวงษ	
ชราบถิงวระกรรมพระองค	เยยิวเกลือกจะทรง
ริงเกยิดกินเหนงสงไสย	
มาทวาบตรัษสิ่งโดย	จะยไนโยบาย
สิ่งนี้เจาควนคิตถวิน	
เมื่อเสดจสถิตบรางวัชริน	ลหอยกายิน
ด้วยอายุสุริยวาทา	
แมนนิทุระกิกจะกังขา	อย่าพรองพะจะนา
จเคอิ่งพระราชาไส	
เมื่อสบายบันเทิงพระไทย	ทขไสกสิ่งโดย
คอยไตโอกาชจิงทล	
โดยถอยทางความทังมล	เพนชอบบริบรรณ
มะโนรชาสมการ	
อยาเสียจาริตไโบราณ	พระนชะเยาวะมาล
ธรงพระศาริจงติ	
หนึ่งจงบรกรราชัย	พระชะนกะษณิ
พระญัตพระวงษธรงชะรา	
โดยชอบธรรมแลศรัทธา	ตอบแทนคณา
ทุกเทพทาวสรรเสริญ	
พระยศยิงจักจาเริญ	ศรีสัวสิญเจริญ
โนเมคมงคตทั้งหลาย	
มาทวาทวยทาชหญิงชาย	นอกนโยบายหวมดหมาย
ทพลภาพพิกลแกชรา	
ควนคิตสิ่งเวทอะนิจา	อยาเกรงกรรมา
ผิดพลังอดออมเอาใจ	

อโยเกเรียวโกรธาพนไฟ	ท่าเบนปากไวย
คาควัยถอยคำหยาบหยาม	
มักขิงมักเคยัคคนความ	เสี้ยสรชิงงาม
จมองน่านอบภักตรา	
หิง โสศคณบิคุดมารดา	เกิดเกล้าเรามา
ประเส็ดฎิทั้วภไพโร	
คมครองบองกนโทยไพย	แต่นอยเทาใหญ่
พระคณกัสดแสนทวย	
ครันเรามิคสมศรี	พระคณสวามิ
เปมิงมวงคลคุดตัว	
นามช็อกะสัตรีมิฬัว	คุดแหวมแหว
เหนงามแกโลกยทั้งหลาย	
เบนทิสวงนรักกับกาย	อโยทาไหลี้หล้าย
แสงแกวจะอับเงางาม	
เปนทองเนือเกาสูกะราม	ปราศจากพลอยพลาม
สัวรรณะจะเสราหมองมัว	
คุดหญิงพลัดพรากจากฝัว	ปากคนย้อมหัว
เยาะเยากระชริบสังขา	
จกับควนความครระหา	เหนสัคปัญญา
ยากนั๊กในกะสรัตรี	
ท่าชอบชอบใจยสวามิ	ท่าผิดทบติ
วิโยคะรางแรมดาย	
ควงจันทรกระจางแสงพรายพราย	มลเมสกลัลกลาย
รศหมักมัวมคณิน	
กระษัตรีเจกโจอมกัณริน	แปมปนเมณฑัน
เทียรยอมจะเศระาอับรา	
คชสารแมนมายมิงา	โคกระบือมรณา
เขาหนังก่เปนสาคันะ	

บุกคนถึงกาละอาสัณ	สูรณสูนสรระพัน
คงอยแต่ความชั้วคิ	
ประภฏในพื้นบัณะพิ	ภฤษฏิศัพจักมิ
ตติปากสรรเสริญนินทา	
เยยงเปนเหงาวงชกระชัตรา	ท้าวจั๊กปรา
ภฏิจบทั่วแควนความอาย	
เปนคนคิดศรีไสกาย	แมนมวยคนสะตาย
ออกชื่อจะย่อวันทา	
ราชกริจกะสรัตรีณองอา	เยยงอย่างมีมา
พิลอรจงจำไสใจย	
อयाเบกกบาลแกลกวางใหญ่	เยยิมหน้าดูไปย
ทงโนนทงนี้หมิควน	
อयाแถลงสงเสยงสำรวล	อयाทาลามลวน
ลกนังจริตสามผลาม	
อयाยางควนควนโครมคราม	พลาตลมกลางสนาม
จะอายจะเศราไสกแสน	
อयाกรายกริตินิดแหวน	อยานาฏสุดแขน
ยกยางชาเลอิ่งชายสะไปย	
อयाเดินเมินมงคไกล	เกลือกสะดุดสิ่งโดย
จะเจบจะปวยบาทา	
อयाเดินทัตพวงมาลา	เสยผมหมผา
จิบพกแทบทางกลางคน	
อयाเดินยิมยองยกตน	หวัร์อริมถน
สักิตเพอินพคเหลนไปพลาง	
อयाเดินเพ็จ็พานงนาง	การลบแกมคาง
เหลือบเหลยิวคู้ชายแลขวา	
อयाเดินเปลยิวเปลาอรา	สไปโยงเจยงบ่า
คอยเยอังกอยยงตามกระบวน	

เดินทางพบชายเสสวัน	อยาแยมประยวน
ตอบถอยท้าววยสเทินใจ	
เดินตามกิริยาอาไส	แหมลมหพิศไ
ระวังปกปิดณนาง	
ลกนั้ระวังพาขัดขวาง	อยานั้เทาคาง
เทาแขนออกไปไกลตัวะ	
อยานั้เอาบาแบกหัว	อยาโงกโยกตัว
เบทจะริตอัปรี	
อยานั้คากระไต้ยไมติ	สนธิยาราตรี
อยาเรนั้พุดเรอินคน	
อยานอนรัมไมชายกะน	อยานกนตกต
นอกเกยเอกชานชลา	
นามชื่อหลลลิมสตียา	เกลอิกเบนเวทะนา
ปากคนจะฉินเลยสวัน	
หนึ่ไสตแมนตองสัารวล	คังนั้ไมควน
หัวร่อคอยคอยภอสบาย	
แมนยิมยิมภอพริมพราย	ยิมนั้กะหลาย
เงาพันจะเศราเสี่ยแรง	
แมนจามคอยจามอยาแรง	แมนมิก็จะแกลง
อยานอยอยามากภอการ	
แมนนอนอยาไดนอนน	คั้ตถึงงานการ
มือทำปากวาจิงติ	
กินนอนทรบชรบเสเรียศรี	กินมากมกพิ
แตภอประมารคงาม	
จเดินนอนนั้ทั้งสาม	อดชาพญายาม
กริยาจพยอมเสม่อสมาน	
จักสบายเอนสายสัาราล	คั้บโรคราคาญ
จัพนความศบทกวัน	

ความรุ่มรื่นระยิบระยับ ครั้นครานก็เสียแรงเรยิบ	ทุกสิ่งสรรพ
แมนว่า เกบปักกระบวนเขยิบ จพินโยภย้งวิชา	ถามิความเพยิบ
รุกรการรูกลเจรจา รักนรรักชาติ	รักนินทา
เทานชอบนำใจผัว ยิ่งกว่าทำเสนเลหะกล	รักเราเมามัว
รักตัวอดชาเสงยิมตน ถือสนศรีทาทาบุญ	ผายในกุสน
รักผัวอดชาคิคุณ บรรณัดใจชอบนำใจ	อย่าทำธารณ
รักสัตว์ของเลยงสังโดย ไทกินอยามักทบัติ	จงเอาใจใส
รักตนพทุกชาสาบิ อดชารคนำพนดิน	ไบยอคอยายี
รักคนคนแหมแก่กัน นงหมอชอยสบาย	กินอิมอาจิน
ไชยสอยสังโดยงายตาย บหอนจไบยไกลตน	รักเราเทาตาย
ผกงอยมันด้วยมนตร อยควยนำใจไมตรี	จักผกบกคน
พิชรวรณารฎนารีย จำไว้เป็นศรีสภาพร	ทุกสิ่งถวนถื่อ
แมนอยตามคำสังสร จอวยวระมิงมคน	ทวยเทพนิกวร
กระษัตริอัถะที่ศทกหน ยอมลอนจะยอยศไกรย	นรโลกยเลงผล

เทพอยู่กำจัดไชย
จะโอนศรีสะชาทกการ
จักจาเรญศุขเนานาน
ตราบเทาวิโยคเมืองมรณ

๑๑ วนารภพนิดา
รับเสวระนิพวร
เอมอมระโนโน
เสจรสนทน่านาง
สมิงพิมालมณ
ดืบไสกประโมชา
เสียดผัดเผดจโทษ
จาเรญศีลาธรง
ทุกยามทิวาวัน
ความสุขประกอบกาย
ธรงลักษณาเนา
คิตคณสวามี
อันหนึ่งประดับโถม
บีนเฝามหิศวร
ทาวตรัษประทารโทษ
คีนองคแจมจันทร
รวมศุขสไมสร
เหิมรักพรมยา
ลูปโลมประเลวากม
จรมพิษณรมิโรย
เพลงยิกเพลาก์เพลินพลาาง
เกยิวการประดับ
มจะลินทะจุลาการ
คลมคลินตะรังคัน

ชมชื่นพระไทย

โนนินเวศการ

สดับไสตรประนมการ
วะโรวาทพระนาง
ประกโยภักตรเบรยิบปราง
กัจบบาทบังคมลา
ทวิโรรัตตะไสยา
ฤาไทยนารภพดงองค
แสงสวัศฎิจานง
มนัสตั้งบแพรงพราย
บเวนวางแรงขวันข้วย
สะเดากรรมอันมิ
ประพฤทพรหมจารีย
ชลินอมนินันคาร
พระหรีตะนาพวร
พระคิราชาธรงธรรม
ประสาทชาอุมังขวัน
ประเวศอ็คะชายายะ
ตระกองสองสีเนหา
ประยอนตฤศนาไนยะ
กัลลินลุงละเลาใจย
ตพินภาคพะธูตร
อรุนารภูอช
ประคจะลอคละดวัน
กับังงเกิดมะหัตศจรรย
อโสมศบปะเครงโครม

บุบพะชาติธรงดวง
ม้ชจ่ากัลอง โลม

เอ็บอาบบเอ็ออิม
ชราบกลินพะกาตริ่น

สองแสงสรุโย
ชละทิตประพร้ายพราย

ภุมราพะมอหม้อ
เคลอ๊กเคลาส์คันธาร

สององค้ออองค้
แสนสนกนอคุม

ยศศักดีสมบรม
ท้วเทพทเวา

สองธรงศึลาธาร
คองชั้นชาสนเย

ถลิ่งสารสำฤทแทลงจก
วันสะลีเคอินทกแรมค้ทึงเงา

สเทอินคอกวิลาศโดม
ลีนเขยกระแสสินธ

สะโรชสรอยสุวาริน
แสงเคยริสบายกาย

พะยอนโยกกระแสสาย
ประทุมมาศกระจางบาล

ฤาดีรวมประสานสาน
ทวิราคนิรารมย

สบายองค้กะเสมสม
ภะวันเวยงวิเจชญา

อูกกรรัฐเกรยิชฎิญา
ณะราราชฎรชมบุญ

สะถิตรีตนาคุณ
ชราภาพชิวาวาย

บิมเมยจ้อค้กเสรจถอย
จลศักราชพันรอยสีบหาปีปลาย

ประวัติผู้เขียน

นางสาวรินฤทัย สัจจพันธุ์ เกิดเมื่อวันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๕ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย จากสถาบันการศึกษาเดิม เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๖ และได้เข้าศึกษาในหลักสูตรอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งแต่ปีพ.ศ. ๒๕๒๕ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งรองศาสตราจารย์ ระดับ ๔ ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานวิชาการบางส่วนของผู้เขียนมีดังนี้

๑. วรรณกรรมปัจจุบัน, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๒. วรรณคดีเปรียบเทียบ : "วรรณคดีอินเดีย" , มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๓. อิทธิพลวรรณกรรมต่างประเทศที่มีต่อวรรณกรรมไทย, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. ความรู้ทางภาษาและวรรณคดีไทย : "ภาควรรณคดีไทย" , มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. ภาษาไทย ๒ : "หน่วยที่ ๕ การประพันธ์รูปแบบใหม่ หน่วยที่ ๑๐ การประพันธ์นานาชาติ" , มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๖. ภาษาไทย ๕ : "หน่วยที่ ๑๓ อิทธิพลต่างประเทศในวรรณคดีไทย หน่วยที่ ๑๕ วรรณคดีเปรียบเทียบ" , มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๗. พัฒนาการวรรณคดีไทย : "หน่วยที่ ๖ วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๕๑๖" มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๘. แนวคิดไทย : "หน่วยที่ ๓ ชายกับหญิง ตอน ที่ศนะว่าด้วยชายกับหญิงในสังคมปัจจุบัน", มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
๙. ทอไหมในสายน้ำ : "วรรณคดีวิจารณ์ไทย พ.ศ. ๒๕๕๓ - ๒๕๐๐" ภาจารย์สารฉบับพิเศษ, ๒๕๓๒.
๑๐. จัดทำรายการ แควดวงวรรณกรรม ซึ่งเป็นรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง ๑๑ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ถึงปัจจุบัน